

Design and Evaluation of Entrepreneurship-Course Model based on Mental-psychological Characteristics of educational entrepreneurs for B.A. of Elementary Education

Neda Kamali: Ph.D. Student in Curriculum Planning, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Maryam Seif Naraghi*: faculty member, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Ezatollah Naderi: Faculty member, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Abstract: The purpose of this study was to develop a pattern and evaluate an entrepreneurship curriculum model to elementary education course based on the mental-psychological characteristics of educational entrepreneurs for undergraduate students. The present study was a mix-method research in which we developed a conceptual model and then tested it using survey data. The sampling framework of this study included all curriculum and entrepreneurship specialists working in state universities in Tehran; according to Morgan table, 182 participants including 73 entrepreneurship professionals and 109 curriculum specialists were selected. The data gathering was performed using a self-developed questionnaire while for data analysis, descriptive statistics and inferential statistics (chi-square test of homogeneity) were used. In addition, to develop the Entrepreneurship Curriculum Model (ECM), the entrepreneurial components consisting of knowledge, attitude, and skill were extracted from the literature, and also the curriculum elements including goals, content, teaching method and evaluation method were adjusted based on each component. The finding of the study showed that all elements of the Entrepreneurship Curriculum Model (ECM) including purpose, content, teaching method and evaluation method were valid based on the experts' viewpoints. Also, there was no significant difference between the opinions of the groups regarding the importance of these elements ($p > 0.05$). In order to create economic growth, innovation in various jobs, to increase happiness to enable citizens to solve long-term issues, to have mental and spiritual health, to understand opportunities and to fill gaps in the entrepreneurial aspect of the curriculum discipline, therefore, an "entrepreneurship course" according to the mental-psychological characteristics of educational entrepreneurs as a compulsory unit in elementary education should be considered.

Keywords: Curriculum, Design a pattern, Mental-psychological characteristics, Educational entrepreneurs, Elementary education subject.

*Corresponding author: faculty member, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: m.seifnaraghi@yahoo.com

مقدمه

آموزش عالی نقش کلیدی در شکل‌دادن نگرش افراد به سوی کارآفرینی دارد (ونسار ۲۰۱۴). منظور از توسعه نگرش کارآفرینی دانش و مهارتی است که این امکان را برای فرد فراهم کند که ایده‌هایش را به عمل تبدیل کند. در این نوع تعریف بر فرایند یادگیری، قابلیت شغلی، شهروندان فعال و مهارت‌های کارآفرینی برای زندگی و کار اشاره شده است (بورژواس و همکاران ۲۰۱۸). آموزش کارآفرینی که صرفاً بر ابعاد راه‌اندازی، رشد و مدیریت کسب و کار تمرکز نماید، هدف این مطالعه نمی‌باشد بلکه هدف، آموزش ویژگی‌های کارآفرینانه است که در معنای وسیع بر روی دانش، نگرش، مهارت و توانمندی‌هایی تاکید دارد که در هر شرایط و محیطی کاربرد دارد. نگاهی به آینده آموزش کارآفرینی در دنیای در حال تغییر، نشان دهنده نیاز به انتقال مهارت‌های کارآفرینی به دانش‌آموزان با استفاده از نوآوری و روش‌های غیرمعارف آموزش، بر اساس عمل و تمرین است. بنابراین دانشجویان رشته آموزش ابتدایی باید برای مواجهه با این چالش آماده باشند. این مهم به دو صورت امکان پذیر است: ۱) تقویت آموزش معلم برای تدریس کارآفرینی در دبستان ۲) پیشرفت حرفه ای مداوم برای تقویت شایستگی کارآفرینی (گاتوم ۲۰۱۵).

رودریگز بیان می‌کند: که در مدارس ابتدایی مربیان نقشی تاثیرگذار در یادگیری کارآفرینی و توسعه مهارت‌ها و نگرش‌های کارآفرینی در میان کودکان دارند و این آموزش‌ها موجب می‌شود تا در مقطع متوسطه، پتانسیل کارآفرینی دانش‌آموزان تشخیص داده شده و توسعه یابد (نادی و افتخاری ۱۳۹۷). شناخت ویژگی‌های ذهنی و روانی در دانشجویان رشته آموزش ابتدایی به عنوان معلمان آتی همانند توجه به تربیت تخصص حرفه‌ای آنها برای بهبود کیفیت آموزش و پرورش ضروری است (والکر ۲۰۱۰). از آنجایی که عملکرد هر فرد مطابق با شخصیت او می‌باشد، منطقی است فرض کنیم تفاوت‌های فردی در تشخیص فرصت، بهره‌برداری از فرصت، نوآوری و خلق

ارزش کمترین بخش از عملکرد شخصیت هر فرد است. مطابقت شخصیت با الزامات هر شغل مدتهاست که با اهمیت تشخیص داده شده است. گلدبرگ (۱۹۹۳) در مشاهدات خود نتیجه می‌گیرد که اگر الزامات هر شغل با صفات شخصیتی مربوط به آن تجانس نداشته باشد آن فرد در شغل خود شکست خواهد خورد (ونسس و سیفرت ۲۰۱۶). بنابراین اگر افراد تحت آموزش (دانشجویان رشته آموزش ابتدایی) ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی را در اهداف، محتوا، روشهای یاددهی و یادگیری و سیستم ارزشیابی مناسب کسب نمایند، می‌توانند این ویژگی‌ها را در شغل خود و روحیه شاگردانشان تقویت کنند.

در برنامه عملیاتی ۲۰۲۰ خاطرنشان شده است که دانش‌آموزانی که از یادگیری کارآفرینانه بهره‌مند می‌شوند؛ باید دانش تجاری و مهارت‌های ضروری و نگرش‌هایی از جمله خلاقیت، ابتکار عمل، سماجت، کار گروهی، شناخت نسبت به ریسک و احساس مسئولیت را در خود پرورش دهند که معلمان نقش مهمی در بالا بردن یادگیری کارآفرینانه دارند (یوساسی ۲۰۱۵). در تئوری صفات شخصیتی این اعتقاد وجود دارد که کارآفرینان از نظر ارزش شخصیتی با افراد غیر کارآفرین متفاوت هستند (سانچیز ۲۰۱۷). مک کلند ویژگی‌های افراد کارآفرین را شامل انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، خلاقیت و استقلال‌طلبی می‌داند. بر اساس تحقیقات انجام شده، پرورش ویژگی‌های ذکر شده در افراد باعث تقویت قابلیت کارآفرینی آنان می‌شود (امیرتیموری ۱۳۹۵). نکته مهم در این خصوص این است که تا مدت‌های طولانی دانشمندان معتقد بودند که کارآفرینی موضوع ارثی و وابسته به طبیعت و ذات افراد است و لذا کارآفرینان از افراد دیگر متمایز هستند. اما مطالعات بعدی نشان داد که کارآفرینی علاوه بر ویژگی فردی و مورثی، متأثر از محیط نیز است. بر این اساس تجربیات دوران کودکی (مثل آموزش زودرس، داشتن پدر و مادر کارآفرین) همچنین ارزشهای فرهنگی (مثل علاقه به رقابت، اصول اخلاق

روش‌های آموزشی ادغام کنند، تفکر کارآفرینانه می‌تواند ایجاد یا افزایش یابد. آموزش کارآفرینی نیاز به یک محیط آموزشی متفاوت دارد چنین محیطی به عنوان یک تسهیل‌گر از سبک‌های آموزشی عمگرا، یادگیری تجربی، حل مسئله، یادگیری مبتنی بر پروژه و خلاقیت مطرح می‌شود. لیست روش‌های دیگر که در آموزش و پرورش کارآفرینی فهرست می‌شود عبارتند از: مطالعات موردی، مصاحبه با کارآفرینان، بحث‌های کلاسی، بازدیدهای کسب و کار، کارآموزی و کار با کارآفرینان و توسعه راه اندازی کسب و کار. یافته‌های آلدگ (۲۰۱۷) حاکی از آن است که افراد دارای توانایی‌های کارآفرینی، کسانی هستند که به تولید و استفاده از ایده‌ها و فرایندهای خلاق می‌پردازند، قادر به ایجاد، ارزیابی و تبدیل فرصت‌ها به عمل هستند، تسلیم نمی‌شوند، همیشه در حال توسعه هستند و نقش فعالی در زندگی خود دارند، در ارتباط با دیگران موثرند، انعطاف‌پذیری برای تغییر را دارند، با استرس و تنش درست مقابله می‌کنند، به مشاهده و ارزیابی عملکرد خود و دیگران می‌پردازند، از زمان و انرژی خود استفاده مناسب می‌کنند، همچنین ابتکار عمل دارند، ریسک‌پذیر و مسئولیت‌پذیر هستند. برای جامعه‌ای رو به پیشرفت و جامعه‌ای که از لحاظ اقتصادی رونق دارد باید این مهارت‌ها به عنوان اهداف در برنامه درسی گنجانده شود. ژانگ (۲۰۱۴) در پژوهش خود با عنوان «مطالعه سیستم آموزش کارآفرینی برای دانشجویان کارشناسی در دانشگاه‌ها» معتقد است سیستم آموزش کارآفرینی در دانشجویان کارشناسی را می‌توان از طریق پنج منظر ذیل ایجاد نمود: بهبود درک و شناخت دانشجویان از کارآفرینی، تنظیم فلسفه آموزشی معلمان، اجرای اشکال گوناگون دوره‌های آموزشی و درسی کارآفرینی، یادگیری انعطاف‌پذیر تیمی، افزایش توجه دانشگاه‌ها و مدارس به کارآفرینی دانشجویان. هرمان (۲۰۱۹) در تحقیق خود نشان می‌دهد ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینی بر روی اهداف کارآفرینی تاثیر مثبت می‌گذارد. همچنین، سطح بالاتری از ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مانند

کاری، نگرش به پول و ثروت)، تجربه آموزش کارآفرینی و تاثیر آن، باعث شده کارشناسان بیشتر بر اکتسابی بودن کارآفرینی توجه نمایند (یعقوبی ۱۳۹۷). لی، چانگ و لیم (۲۰۰۵) اظهار داشتند که توانایی کارآفرینی ذاتی نیست، زیرا اگر این مهارت در افراد متولد شود، آموزش کارآفرینی دلالت و مستلزم بودن خود را از دست خواهد داد. این محیط آموزشی و عزم و اراده خود است که می‌تواند کارآفرینی را به وجود آورد (باکر ۲۰۱۵). بنابراین با توجه به اکتسابی بودن خصایص کارآفرینی، بایستی با طراحی برنامه درسی مناسب و ساختارمند در شیوه آموزش، محتوای آموزش، روش تدریس و روش‌های ارزشیابی، ویژگی‌های کارآفرینی را در دانشجویان رشته آموزش ابتدایی به وجود آورد. طراحی برنامه درسی یک پروسه هدفمند، مترقی و منظم برای ایجاد پیشرفت‌های مثبت در سیستم آموزشی است (موهاناسوندرام ۲۰۱۸).

طرح برنامه درسی شامل عناصر برنامه درسی و چگونگی روابط بین آنهاست که از نظر صاحب‌نظران مختلف تعداد این عناصر متفاوت است. به عنوان مثال تایلر (۱۹۴۹) برای برنامه درسی چهار عنصر «هدف، تجربه‌های یادگیری، سازماندهی تجارب و ارزشیابی» را در نظر می‌گیرد (جاودانی و اناری نژاد ۱۳۹۷). پژوهش‌هایی درباره طراحی برنامه درسی کارآفرینی انجام شده است برای مثال عبدالکریم (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان «بسوی آموزش کارآفرینی و برنامه پرورشی در یک دانشگاه عربی چند ملیتی» به معرفی یک الگو برای آموزش و پرورش کارآفرینی در دانشگاه آزاد عرب و دیگر دانشگاه‌های عربی می‌پردازد. این پژوهش در سال ۲۰۱۶ در میان دانشجویان برای ارزیابی مفهوم کارآفرینی و اینکه چگونه و به چه صورت در دانشگاه‌ها آموزش و پرورش داده شود، انجام شد. در نهایت یک طرح کلی از محتوای برنامه درسی و روش‌های آموزشی و پرورشی پیشنهاد می‌شود. این مقاله به نقل از بانک جهانی در سال ۲۰۱۰، استدلال می‌کند که اگر آموزش و پرورش و سیستم‌های آموزشی، تفکر خلاق و مهارت‌های کارآفرینی را با

کارآفرینی تدارک دیده نشده است و در عنصر ارزشیابی بر روشهای کمی و آزمون پایان ترم تاکید دارد. با توجه به بررسی پیشینه‌های پژوهشی متاسفانه در آموزش معلمان ابتدایی و متوسطه، دوره‌هایی وجود ندارد که باعث بهبود اطلاعات و مهارت‌های معلمان پیش از خدمت در مورد کارآفرینی و نوآوری شود. از طرف دیگر، در بسیاری از کشورها، بازار جهانی و شاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهد که مشکلاتی که دانشجویان با آن روبه‌رو هستند رو به افزایش است. از این رو می‌توان گفت که دانشجویان برای چنین دشواری‌هایی باید آماده باشند و چنین آمادگی باید در درجه اول از معلمان شروع شود (دوسی ۲۰۱۸). در نتیجه «درس کارآفرینی» برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی و تجهیز آنان به ویژگی‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینی برای ایجاد رشد اقتصادی و نوآوری در مشاغل مختلف، افزایش شهروندان شاد و توانا در حل مسائل و موضوعات درازمدت، داشتن سلامت فکری و روحی، درک فرصت‌ها و خلاءها ضروری است و پرداختن به آنها هدف پژوهش حاضر است.

مواد و روش‌ها:

در این تحقیق، «رویکرد تحقیقی محقق با توجه به ماهیت و مفهوم تحقیق اصالتا ترکیبی یا آمیخته و از حیث هدف کاربردی بود. جامعه آماری در این تحقیق شامل دو گروه صاحب‌نظران برنامه درسی دانشگاه‌های دولتی و آزاد اسلامی شهر تهران و متخصصان کارآفرینی بود. برای تعیین چارچوب نمونه برداری به مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی مراجعه شد. تعداد هیئت علمی تمام وقت که آخرین مقطع تحصیلی آنان رشته برنامه‌ریزی درسی است، ۱۹۱ نفر می‌باشد و هیئت علمی تمام‌وقت و پاره‌وقت در رشته کارآفرینی با گرایش‌های (مدیریت کارآفرینی، توسعه، خدمات کشاورزی، مدیریت اجرایی - MBA، آموزش و ترویج کارآفرینی، کسب و کار جدید، مدیریت بازرگانی، سازمانی، فناوری اطلاعات، بین الملل) ۱۵۸ نفر است. در مجموع ۳۴۹ نفر جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهد (موسسه

ریسک‌پذیری، ابتکار عمل، اعتماد به نفس، خوش‌بینی و رقابت باعث افزایش تمایل به حرفه کارآفرینی دانشجویان مهندسی می‌شود.

پژوهش‌های داخلی نشان می‌دهد کارآفرینی، علیرغم ویژگی‌های منحصر به فرد خود و برخورداری از قابلیت آموزش و اکتساب و با وجود تاکیدات فراوان در اسناد راهبردهای ملی مختلف، هنوز جایگاه مناسب و شایسته خود را در آموزش و پرورش ایران نیافته است (مرتضی نژاد و همکاران ۱۳۹۶). تحقیقات حدادی هرندی (۱۳۹۱) و حیدری (۱۳۹۲) نشان داد که در رشته کارآفرینی به میزان کمتر از حد متوسط به آموزش مهارت‌های کارآفرینی، اهداف کارآفرینی و روش‌های مناسب برای تدریس کارآفرینی توجه می‌شود. در همین راستا، ملکی پور و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش کارآفرینی در دانشگاه تهران با دانشگاه‌های پنسیلوانیا، مرلند، کالیفرنیا و هاروارد پرداخته است. در این پژوهش شباهت‌ها و تفاوت‌های عناصر اصلی برنامه درسی کارآفرینی (اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی - یادگیری و ارزشیابی) در دانشگاه‌های مذکور به منظور بهبود برنامه درسی کتاب مبانی آموزش کارآفرینی در دانشگاه تهران بررسی و مقایسه شده است. نتایج این پژوهش نشان داد برنامه درسی کتاب مبانی آموزش کارآفرینی دانشگاه تهران متفاوت از دانشگاه‌های مورد مطالعه است و در دانشگاه‌های پیشرو عناصر برنامه درسی کارآفرینی بر مبنای رویکرد شایستگی‌محور طراحی شده است. این در صورتی است که در دانشگاه تهران طراحی برنامه درسی بر مدل سنتی و موضوع‌محور مبتنی است. در بخش عنصر هدف، برنامه درسی کارآفرینی دانشگاه تهران بر یادگیری در سطح دانش و فهمیدن تاکید دارد. عنصر محتوا برنامه درسی کارآفرینی دانشگاه تهران همسو با اهداف در پی ایجاد دانش و آشنایی دانشجویان با یکسری مطالب نظری است. در عنصر راهبردهای یاددهی - یادگیری دانشگاه تهران با توجه به مدل سنتی، فرصت‌های مناسب برای فعالیتهای یادگیری

شاخص اهداف : ۰/۹۳، پایایی شاخص محتوا: ۰/۹۰، پایایی شاخص روشهای تدریس: ۰/۷۸، پایایی روشهای ارزشیابی: ۰/۹۰، پایایی کل شاخص ها ۰/۹۶. لذا تمامی سازه‌ها از پایایی سازگاری درونی بسیار مطلوبی برخوردار هستند. برای تحلیل سوال‌های پژوهش و ارزشیابی الگوی برنامه درسی طراحی شده از منظر متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی، از روش آمار استنباطی خی دو (آزمون همگونی) بهره‌گرفته شده است. روش آماری مورد استفاده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS 23.0 و ضریب اطمینان ۰/۹۵ یا خطای ۰/۰۵ اجرا شده است. وظیفه شناسی و مسئولیت پذیری، سودمندی و آسیب نرساندن، توجه به رفاه دیگران و ارائه اطلاعات کافی درباره چگونگی پژوهش به تمامی آزمودنی‌های شرکت کننده، کسب رضایت نامه کتبی به منظور شرکت در پژوهش رعایت شدند. جهت رعایت اخلاق پژوهشی، کد اخلاق IR.USWR.REC.1399.511 در کمیته ی اخلاق دانشگاه ثبت شد.

یافته ها

بررسی‌هایی در خصوص ابعاد الگوی نظری برنامه درسی کارآفرینی بر اساس ویژگی‌های ذهنی- روانی کارآفرینان برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی انجام شد. به منظور ارزیابی میزان تفاوت نظر متخصصان برنامه ریزی درسی و کارآفرینان نسبت به اهمیت اهداف برنامه تعیین شده، از آزمون خی دو استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ نشان داده شده است.

پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی (۱۳۹۸). برای تعیین حجم نمونه مورد نیاز جهت ارزشیابی الگوی طراحی شده، بر اساس حجم جامعه متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی و استفاده از جدول تصادفی مورگان، ۱۸۲ نفر انتخاب شدند که در این بین ۷۳ نفر متخصص کارآفرینی (۴۰/۱ درصد) و ۱۰۹ نفر متخصص برنامه‌ریزی درسی (۵۹/۹ درصد) است. برای گردآوری داده‌ها در زمینه دیدگاهها و نظرات استادان و متخصصان که جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهند، از روش نظرسنجی استفاده شده و ابزار پرسش‌نامه به صورت اجرای حضوری و پست الکترونیکی (ایمیل) به کارگرفته شده است. پرسشنامه مذکور محقق ساخته بوده و دارای طیف لیکرت (از خیلی زیاد تا خیلی کم) است که نمره‌های اختصاص یافته به آنها، از خیلی زیاد به خیلی کم، به ترتیب ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ می‌باشد. در ساختار این پرسش‌نامه ابتدا سه مولفه اصلی آموزش کارآفرینی شامل دانش، نگرش و مهارت مشخص شده است و سپس هر کدام از عناصر اصلی برنامه درسی شامل اهداف، محتوا، روش تدریس و روش ارزشیابی به تفکیک در قالب ۴۸ گویه استخراج و تنظیم گردیده است. جهت سنجش روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه، در ابتدا نظر استادان راهنما و مشاور تحقیق حاضر و سپس نظر ۹ متخصص برنامه‌درسی دریافت شد و اصلاحات مدنظر متخصصین اعمال گردید. در راستای اندازه‌گیری میزان پایایی ابزار سنجش، از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است و پایایی هر کدام از شاخص‌ها به این ترتیب برآورده گردید: پایایی

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه ریزی درسی درباره اهداف برنامه درسی کارآفرینی

Table 1. Frequency distribution and percentage of entrepreneurship and curriculum experts' opinions about the goals of the entrepreneurship curriculum

گروه‌ها	شاخص‌ها		کم		متوسط		زیاد	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
برنامه‌ریزی درسی	۲	۱/۸	۹	۸/۳	۹۸	۸۹/۹		
کارآفرینی	۱	۱/۴	۷	۹/۶	۶۵	۸۹		
کل	۳	۱/۶	۱۶	۸/۸	۱۶۳	۸۹/۶		

شاخص‌های آماری خی دو = ۰/۱۴۹، درجه آزادی = ۲ سطح معناداری = ۰/۹۲۸

همان‌طور که ملاحظه می‌شود به طور کلی ۳ نفر برای اهداف تعیین شده اهمیت کم، ۱۶ نفر اهمیت متوسط و ۱۶۳ نفر نیز اهمیت خیلی زیاد برای آن ذکر کرده اند.

در جدول ۱ اهمیت اهداف برنامه درسی کارآفرینی مبتنی بر ویژگی‌های ذهنی- روانی دانشجویان آموزش ابتدایی از نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی آمده است.

بنابراین می‌توان گفت اهداف تعیین شده برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی از دیدگاه متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی دارای اهمیت زیادی است و بین نظر کارآفرینان و متخصصان برنامه‌ریزی درسی در این خصوص اختلاف معناداری وجود ندارد. به منظور ارزیابی میزان تفاوت نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی نسبت به اهمیت محتوای برنامه تعیین شده، از آزمون خی دو استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است.

فراوانی و درصد هر دو گروه به تفکیک نشان داده شده است. با توجه به اینکه شاخص خی دو محاسبه شده ۰/۱۴۹ است و سطح معناداری آن از ۰/۰۵ بزرگتر است، فرض آماری صفر (مبنی بر اینکه توزیع نظر کارآفرینان و برنامه‌ریزان درسی درباره اهداف برنامه درسی کارآفرینی مشابه است) پذیرفته شده و در نتیجه فرضیه پژوهشگر مبنی بر یکسان بودن نظر متخصصان برنامه‌ریزی و کارآفرینی در خصوص اهمیت اهداف برنامه درسی پذیرفته شده است. به سخن دیگر بیش از ۸۹ درصد هر دو گروه، اهداف الگوی پیشنهادی برنامه درسی کارآفرینی را در حد زیاد و خیلی زیاد مناسب تشخیص داده‌اند.

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی درباره محتوا برنامه درسی کارآفرینی

Table 2. Frequency Distribution and Percentage of Entrepreneurship Experts and Curriculum Planning on the Content of Entrepreneurship Curriculum

گروه‌ها	شاخص‌ها		کم		متوسط		زیاد	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
برنامه‌ریزی درسی	۲	۱/۸	۱۱	۱۰/۱	۹۶	۸۸/۱		
کارآفرینی	۱	۱/۴	۱۰	۱۳/۷	۶۲	۸۴/۹		
کل	۳	۱/۶	۲۱	۱۱/۵	۱۵۸	۸۶/۹		

شاخص‌های آماری خی دو = ۰/۶۰۰ درجه آزادی = ۲ سطح معناداری = ۰/۷۴۱

درصد هر دو گروه بر اهمیت محتوای الگوی پیشنهادی برنامه درسی کارآفرینی در حد زیاد و خیلی زیاد تأیید کرده‌اند، می‌توان گفت محتوای تعیین شده برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی از دیدگاه متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی دارای اهمیت زیادی است و بین نظر کارآفرینان و متخصصان برنامه‌ریزی درسی در این خصوص اختلاف معناداری وجود ندارد.

فراوانی و درصد پاسخ‌های هر دو گروه متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی نسبت به روش‌های تدریس برنامه تعیین شده به تفکیک در جدول ۳ نشان داده شده است. به منظور ارزیابی میزان تفاوت نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی از آزمون خی دو استفاده شده که نتایج آن در جدول ۳ گزارش شده است.

در جدول ۲ فراوانی و درصد پاسخ‌های کارآفرینان و برنامه‌ریزان درسی به تفکیک نشان داده شده که بیان‌کننده اهمیت محتوای برنامه درسی کارآفرینی دانشجویان رشته آموزش ابتدایی از نظر آنها است. همان‌طور که در این جدول ملاحظه می‌شود به طور کلی ۳ نفر برای محتوای تعیین شده اهمیت کم، ۲۱ نفر اهمیت متوسط و ۱۵۸ نفر نیز اهمیت خیلی زیاد را گزارش کردند. با توجه به اینکه شاخص خی دو محاسبه شده ۰/۶ است و سطح معناداری آن از ۰/۰۵ بزرگتر است لذا فرض آماری صفر (مبنی بر اینکه توزیع نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی درباره محتوا برنامه درسی کارآفرینی مشابه است) پذیرفته شده و فرضیه پژوهشگر مبنی بر یکسان بودن نظر متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی در خصوص اهمیت محتوای برنامه درسی کارآفرینی پذیرفته شده است. به سخن دیگر با توجه به اینکه بیش از ۸۶

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصد نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی درباره روش‌های تدریس

Table 3. Frequency Distribution and Percentage of Entrepreneurship and Curriculum Planning Experts on Teaching Methods

گروه‌ها	شاخص‌ها		کم		متوسط		زیاد	
	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد
برنامه‌ریزی درسی	۰	۰	۱۳	۱۱/۹	۹۶	۸۸/۱		
کارآفرینی	۱	۱/۴	۱۲	۱۶/۴	۶۰	۸۲/۲		
کل	۱	۰/۵	۲۵	۱۳/۷	۱۵۶	۸۵/۸		

شاخص‌های آماری $\chi^2 = ۲/۳۱۷$ درجه آزادی = ۲ سطح معناداری = ۰/۳۱۴

اهمیت متوسط و ۱۶۵ نفر اهمیت زیاد گزارش کرده‌اند. با توجه به اینکه مقدار شاخص χ^2 دو محاسبه شده ۰/۰۸۲ است و سطح معناداری آن از ۰/۰۵ بزرگ تر است، پس فرض آماری صفر (مبنی بر اینکه توزیع نظر متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی درباره روش‌های ارزشیابی در برنامه درسی کارآفرینی مشابه است) پذیرفته شده و فرضیه پژوهشگر مبنی بر یکسان بودن نظر متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی در خصوص اهمیت روش‌های ارزشیابی برنامه درسی کارآفرینی پذیرفته می‌شود. به سخن دیگر با توجه به اینکه بیش از ۹۰ درصد از متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی بر اهمیت روش‌های ارزشیابی برنامه درسی کارآفرینی در حد زیاد و خیلی زیاد تایید کرده‌اند، می‌توان گفت که روش‌های ارزشیابی تعیین شده برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی از دیدگاه متخصصان کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی دارای اهمیت خیلی زیادی است و بین نظر متخصصان در این خصوص اختلاف معناداری وجود ندارد.

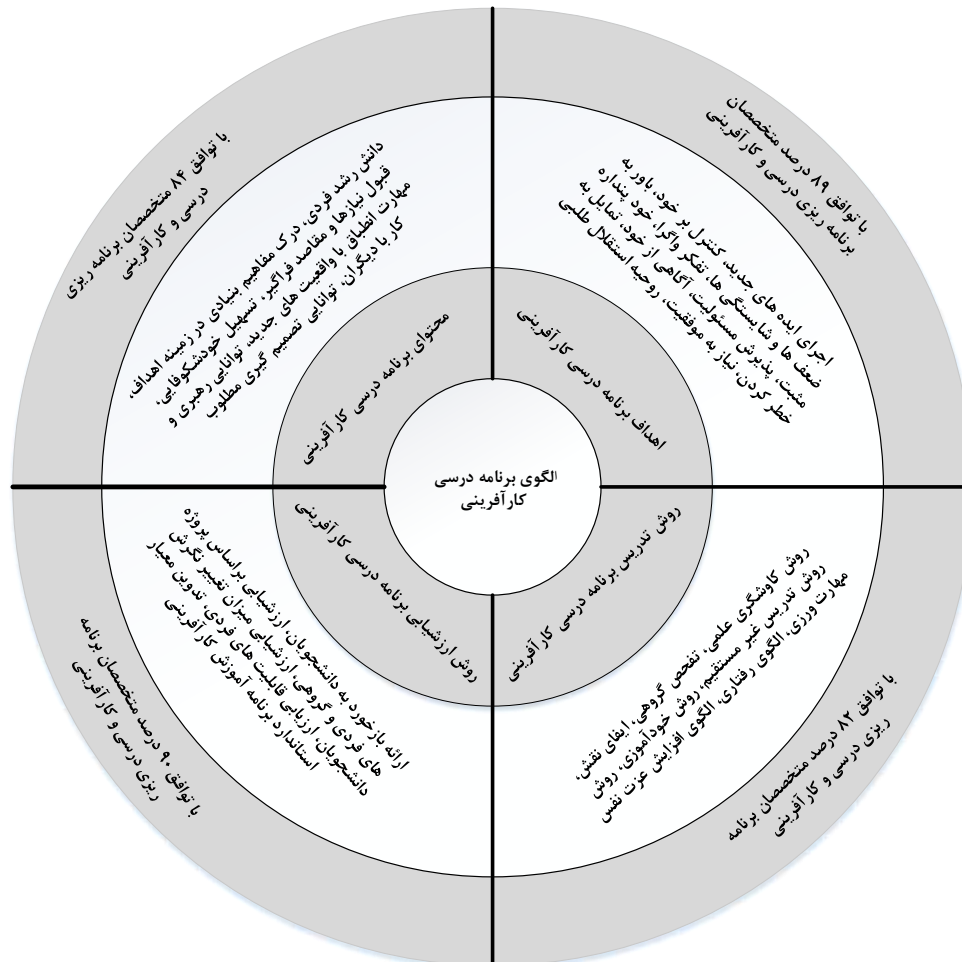
الگوی نظری برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی مبنی بر ویژگی‌های ذهنی- روانی کارآفرینان آموزشی در شکل ۱ گزارش شده است. برای دستیابی به این الگو، ابتدا با مطالعه مبانی نظری تحقیق در دو بخش کارآفرینی و برنامه‌ریزی درسی و بررسی پیشینه پژوهش موجود، مشخص گردید که ویژگی‌ها و صفات کارآفرینانه از قبیل خلاقیت و نوآوری، ریسک‌پذیری، اعتماد به نفس، کنترل درونی، ریسک‌پذیری، استقلال طلبی و غیره اکتسابی است. در مرحله بعد، مولفه

در جدول ۳، اهمیت روش‌های تدریس برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی از نظر کارآفرینان و برنامه‌ریزان درسی نشان داده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود به طور کلی ۱ نفر برای روش‌های تدریس تعیین شده اهمیت کم، ۲۵ نفر اهمیت متوسط و ۱۵۶ نفر نیز اهمیت خیلی زیاد گزارش کردند و با توجه به اینکه مقدار χ^2 دو محاسبه شده ۲/۳۱۷ و سطح معناداری آن از ۰/۰۵ بزرگ تر است، پس فرض آماری صفر (مبنی بر اینکه توزیع نظر کارآفرینان و برنامه‌ریزان درسی درباره روش‌های تدریس برنامه درسی کارآفرینی مشابه است) پذیرفته شده و فرضیه پژوهشگر مبنی بر یکسان بودن نظر متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی در خصوص اهمیت روش‌های تدریس برنامه درسی کارآفرینی پذیرفته می‌شود. به سخن دیگر با توجه به اینکه بیش از ۸۵ درصد از کارآفرینان و برنامه‌ریزان درسی بر اهمیت روش‌های تدریس برنامه درسی کارآفرینی به میزان زیاد و خیلی زیاد تایید کرده‌اند، می‌توان گفت که روش‌های تدریس برنامه‌درسی کارآفرینی تعیین شده برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی با توجه به ویژگی‌های ذهنی- روانی کارآفرینان از دیدگاه متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی دارای اهمیت زیادی است و بین نظر متخصصان در این خصوص اختلاف معناداری وجود ندارد.

فرآوانی و درصد پاسخ‌های هر دو گروه متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی نسبت به روش‌های ارزشیابی در برنامه تعیین شده متفاوت است. به طور کلی ۲ نفر برای روش‌های ارزشیابی تعیین شده اهمیت کم، ۱۵ نفر

روش‌های ارزشیابی است بر اساس سه مولفه ذکر شده تهیه و تنظیم گشت که در الگوی زیر (شکل ۱) به تصویر کشیده شده است.

های اصلی برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی در قالب سه مولفه دانش، نگرش و مهارت استخراج گردید و سپس عناصر اصلی برنامه درسی که شامل چهار عنصر اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و

شکل ۱. الگوی نظری برنامه درسی کارآفرینی بر اساس ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینان آموزشی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی

Figure 1. Theoretical Pattern of Entrepreneurship Curriculum Based on the Mental-Psychological Characteristics of Educational Entrepreneurs for Elementary Education Student

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف طراحی برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان دوره کارشناسی آموزش ابتدایی مبتنی بر ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینان و ارزشیابی آن از دیدگاه کارآفرینان و متخصصان برنامه ریزی درسی انجام شده است. نتایج نشان داد که تمامی عناصر در نظر گرفته شده برای برنامه درسی کارآفرینی (هدف، محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی) از دیدگاه کارآفرینان و متخصصان دارای اعتبار است و بین

در مجموع با توجه به پیمایش و تحلیل آماری صورت گرفته و ارزیابی الگوی توسعه داده شده از منظر دیدگاه متخصصان برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی، می‌توان نتیجه گرفت که بیش از ۸۰ درصد از گروه‌های مورد مطالعه، الگوی برنامه درسی کارآفرینی پیشنهادی را در حد زیاد و خیلی زیاد تایید کرده‌اند. بنابراین، الگوی پیشنهادی چهارچوبی مناسب برای برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی محسوب می‌شود.

فردی است. محتوای برنامه درسی بر اساس مولفه نگرش شامل مواردی از قبیل: قبول نیازها و مقاصد فراگیر و ایجاد تجربیات و برنامه‌هایی در حول قابلیت‌های خاص فراگیر، تسهیل خودشکوفایی و کوشش برای رشد احساسات، شخصی‌کردن تصمیم‌گیری‌ها و شیوه‌های تربیتی، ایجاد محیط‌های مناسب برای درک نگرش‌های دیگران، گسترش توجهات اساسی فراگیران نسبت به ارزش دیگران و مهارت در حل تضادها است. محتوای برنامه درسی بر اساس مولفه مهارت شامل: مهارت مبتنی بر تجربه توانایی نقش رهبری و کار با دیگران، مهارت مبتنی بر تجربه توانایی و قضاوت اتخاذ تصمیمات مطلوب، مهارت مبتنی بر تجربه اصلاح فعالیت‌هایی که مطابق انتظار نبوده، مهارت مبتنی بر تجربه تغییر الگوهای شایستگی در صورت نیاز، مهارت مبتنی بر تجربه انطباق با افراد و موقعیتهای جدید است. مذبوحی، شرفی و مقدم (۱۳۹۰) نیز در خصوص محتوای آموزشی تاکید دارند: محتوای آموزش کارآفرینی باید به گونه ای طراحی گردد که شناخت افراد را از مسائل اطراف خود بالا ببرد و قدرت تحلیل مسائل را به گونه‌ای متفاوت با دیگران به دانشجویان رشته‌های کارآفرینی اعطا کند. همچنین قدرت تحلیل ریسک و شناخت فرصت‌ها را در آنها بیش از پیش گسترش دهد.

عنصر سوم برنامه درسی کارآفرینی، روش‌ها و فعالیت‌های یادگیری است. روش‌های تدریس مناسب در الگوی برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی با توجه به مولفه دانش شامل: الگوی تفکر استقرایی (روش دریافت مفهوم، کاوشگری علمی، بدیعه پردازی) و روش یاران در یادگیری (ایفای نقش، تفحص گروهی، کاوشگری به شیوه محاکم قضایی) است. مولفه نگرش شامل روش تدریس غیرمستقیم و روش الگوی افزایش عزت نفس است. مولفه مهارت شامل الگوی رفتاری (شبیه سازی‌ها)، روش مهارت‌ورزی و روش خودآموزی است. اسمی (۲۰۱۵) در تحقیق خود با عنوان "آموزش روش‌های یادگیری برنامه درسی کارآفرینی" معتقد است یکی از

نظرات این دو گروه به لحاظ درجه اعتبار، تفاوت معناداری وجود نداشت.

در پژوهش حاضر چهار عنصر یا مولفه برای برنامه طراحی شده، مشخص شد. اهداف برنامه درسی کارآفرینی بر اساس سه مولفه دانش، نگرش و مهارت و مبتنی بر ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینان تنظیم گشته و نتایج بدست آمده در این تحقیق نشان داده است که اهداف مطرح شده در این الگو بر اساس مولفه دانش عبارتند از: آشنایی با شیوه‌های گردآوری و اجرای ایده‌های جدید، کسب دانش کنترل فرد بر خود و آینده از طریق تلاش و فعالیت، کسب دانش تفکر مطلوب و اعتماد به توانایی‌ها و قابلیت‌های خود در شرایط نامطلوب، کسب دانش و آگاهی برای دستیابی به اهداف تعیین شده و پایداری در رسیدن به آن، آشنایی با شیوه اجرای فعالانه برنامه‌ها به صورت داوطلبانه، کسب دانش درباره داشتن جسارت یا تمایل به اقدام صرف نظر از میزان فشار روانی و شکست. اهداف مطرح شده در این الگو بر اساس مولفه نگرش شامل مواردی از قبیل: تقویت نگرش بروز رفتارها و ارائه راه‌های جدید، تقویت نگرش کنترل فرد بر خود و میزان اثرگذاری، تقویت نگرش مثبت باور فرد درباره شایستگیها و ضعفها، ایجاد نگرش و تقویت احساس مثبت رسیدن به هدف، تقویت نگرش خوداتکایی و تقویت تمایل به خطر کردن است. همچنین اهداف مطرح شده در این الگو بر اساس مولفه مهارت شامل پرورش توانایی تفکر واگرا، پرورش توانایی پذیرش مسئولیت، پرورش خودپنداره مثبت، ایجاد انگیزش و ابراز وجود، پرورش نیاز به موفقیت، پرورش روحیه استقلال طلبی، پرورش توانایی ریسک‌پذیری حساب شده و معقول است.

با توجه به اهداف برنامه درسی کارآفرینی، عنصر محتوای برنامه درسی بر اساس مولفه‌های دانش، نگرش و مهارت تنظیم گشته است. مولفه دانش محتوای برنامه درسی شامل درک مفاهیم بنیادی در زمینه اهداف، کسب دانش و راهبردهای مورد نیاز در زمینه‌های رشد فردی، دانش درباره درک نقاط قوت و ضعف، نیازها، علایق و انگیزه‌های

بررسی قرار داد. محدودیت دیگر اینکه درس کارآفرینی در رشته آموزش ابتدایی گنجانده نشده و در رشته‌های دیگر نیز با شرح درس یکسان تعریف شده، در صورتی که این درس با توجه به نیازها و ضرورت‌های همان رشته باید به صورت اختصاصی مشخص شود. لذا در راستای این محدودیت، پیشنهادهایی عنوان شده است. با توجه به الگوی طراحی شده در قالب چهار عنصر اصلی برنامه درسی که شامل اهداف، محتوا، روش تدریس و روش ارزشیابی است، پژوهشگران دیگر از این امکان برخوردارند که به دیگر عناصر برنامه درسی از قبیل نقش معلم، سازماندهی فضا و محیط یادگیری، زمان، ابزار و وسایل یادگیری و دیگر موارد بپردازند.

References

- Abdelkarim A 2018. Toward Establishing Entrepreneurship Education and Training Programmes in a Multinational Arab University. *Journal of Education and Training Studies*, Vol. 7, No. 1, Pp. 1-9.
- Aladağ S 2017. The views of class teachers on acquisition of entrepreneurship ability. *Journal of Education and Training Studies*, Vol. 5, No. 8, Pp. 51-61.
- Amir Teimuri S 2016. Investigating the relationship between hidden curriculum components and entrepreneurial capabilities from the perspective of undergraduate students. *Master thesis. Faculty of Education and Psychology. Al-Zahra University*. [In Persian].
- Bakar R, Islam M A, Lee J 2015. Entrepreneurship Education: Experiences in Selected Countries. *International Education Studies*, Vol. 8, No. 1, Pp. 88-99.
- Deveci I, Seikkula-Leino J 2018. A Review of Entrepreneurship Education in Teacher Education. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, Vol. 15, No. 1, Pp. 105-148.
- Esmi K, Marzoughi R, Torkzadeh J 2015. Teaching learning methods of an

مهمترین عناصر طراحی برنامه درسی کارآفرینی، روش‌های تدریس و یادگیری است، روش تدریس منظم، منطقی و سازمان‌یافته برای تهیه دروس که باید با اهداف و مطالب کارآفرینی سازگار باشد، همچنین باید مطابق نیازهای دانش آموزان تدوین شود. در نتیجه از جمله روش‌های تدریس مناسب کارآفرینی را دعوت از کارآفرینان میهمان، بحث گروهی، یادگیری فرایند محور، یادگیری مساله‌محور، کارگاه‌های آموزشی، سمینارهای رسمی و یادگیری عملی می‌داند.

عنصر چهارم روش‌های ارزشیابی است. ارزیابی کیفیت، یک مولفه اساسی آموزش است که به مربیان این امکان را می‌دهد تا از یادگیری شاگردان حمایت کرده و برنامه‌های آموزشی را بهبود بخشند (پورز ۲۰۱۶). روش‌های ارزشیابی مناسب در الگوی برنامه درسی کارآفرینی برای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی با توجه به مولفه دانش شامل: ارائه بازخورد به دانشجویان برای بهبود یادگیری و رشد فردی، ارائه تصویری روشن از آنچه دانشجو آموخته است، بر اساس مولفه نگرش شامل تشخیص نقاط قوت و ضعف یادگیری دانشجویان، تدوین معیار استاندارد برای ارزشیابی پیامدهای برنامه آموزش کارآفرینی، ارزشیابی میزان تغییر نگرش دانشجویان، توجه به اصلاح فرایندها و شیوه‌های مورد عمل در جریان آموزش‌ها، ایجاد نگرش مثبت نسبت به ارزشیابی نتایج عملکرد حاصل از اجرای آموزش‌ها و بر اساس مولفه مهارت شامل: ارزشیابی بر اساس انجام پروژه‌های فردی و گروهی، ارزیابی قابلیت‌های فردی با تاکید بر خودارزیابی برای تعیین پتانسیل کارآفرینی، تصمیم‌گیری درباره ارتقاء یافتن دانشجو در درس‌ها ذکر شده است.

پژوهش حاضر نیز مانند سایر مطالعات با محدودیت‌هایی مواجه بود. یکی از محدودیت‌ها این است که پژوهش حاضر محدود به دوره کارشناسی آموزش ابتدایی بود. به علاوه می‌توان در تحقیقات بعدی عناصر دیگری از ویژگی‌های ذهنی- روانی همچون اراده یادگیری، ثبات هیجانی، تحمل ابهام، عزم و اراده و موارد دیگر را مورد

- Sciences at the University of Tehran with World's Leading Universities, *Two Quarterly Journal of Research and Writing*, Vol. 20, No. 38, Pp. 89-113. [In Persian].
- Mazbohi S, Sharafi M, Moghaddam M 2011. Entrepreneurship Education Curriculum: Purpose, Content, Teaching Method, and Evaluation Method, *Journal of Innovation and Creativity in the Humanities*, Vol. 1, No. 1, Pp. 136-197. [In Persian].
- Mohanasundaram K 2018. Curriculum Design and Development. *Journal of Applied and Advanced Research*, Vol. 3, No. 1, Pp. 4-6.
- Morteza Nejad N, Attaran M, Hosseini Khaah A, et al 2017. Explaining the Elements of Entrepreneurship Curriculum in General Education, *Theory and Practice in Curriculum*, Vol. 5, No. 9, Pp. 105-142. [In Persian].
- Naderi E, Saif Naraqı M 2018. Research Methods and their Evaluation in the Humanities, Twelfth Edition, Tehran (Sixth Edition), *Arasbaran Publication*. [In Persian].
- Naderi E, Seif Naraghi M 2018. Detailed Research Proposal Design (*Distributed in Research Method Classes*). [In Persian].
- Nadi M A, Eftekhari Z 2018. Model of Entrepreneurship Curriculum for Preschool, First National Conference of Schools (*Approaches, Theories, Dimensions and Practical Trading of Successful Countries*), Isfahan, *Islamic Azad University of Isfahan (Khorasgan)*. [In Persian].
- Purzer S, Fila N, Nataraja K 2016. Evaluation of Current Assessment Methods in Engineering Entrepreneurship Education. *Advances in Engineering Education*, Vol. 5, No. 1, Pp. 1-9..
- Usaci D 2015. Predictors of professional entrepreneurial intention and behavior in the educational field. *Procedia-Social* entrepreneurship curriculum. *Journal of advances in medical education & professionalism*, Vol. 3, No. 4, Pp. 172.
- Europeia C 2016. Entrepreneurship education at school in Europe. *Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union*.
- García J C S, Ward A, Sánchez B H, et al 2017. Entrepreneurship education: state of the art. *Propósitos y representaciones*, Vol. 5, No. 2, Pp. 401-473.
- Gautam M K, Singh S 2015. Entrepreneurship education: concept, characteristics and implications for teacher education. *An International Journal of Education*, Vol. 5, No. 1, Pp. 21-35.
- Haddadi Harandi A A 2012. Investigation of Entrepreneurship Education Curriculum in Educational Sciences from the Viewpoints of Experts, Professors, Students of Educational Sciences in Undergraduate Degrees in Tehran State Universities. Master thesis. *Department of Educational Sciences. University of Kashan*. [In Persian].
- Herman E 2019. Entrepreneurial Intention among Engineering Students and Its Main Determinants. *Procedia Manufacturing*, Vol. 32, No. 1, Pp. 318-324.
- Heydari Tarazak Kh 2013. Evaluation of Entrepreneurship Courses in Agricultural Schools of Bu Ali Sina, Razi and Kurdistan. *Master thesis. Bu Ali Sina University*. [In Persian].
- Javdani M, Anari Nejad A 2018. Evaluating the Quality of E-Learning Curriculum Elements in Iranian Higher Education. *Curriculum Research Quarterly*, Vol. 8, No. 1, Pp. 104-122. [In Persian].
- Malekipour A, Hakimzadeh R, Dehghani M, et al 2016. Comparative Study of Entrepreneurship Education Curriculum in Undergraduate Social and Behavioral

Walker R J 2008. Twelve characteristics of an effective teacher: A longitudinal, qualitative, quasi-research study of in-service and pre-service teachers' opinions. *Educational Horizons*, Vol. 7, No. 1, Pp. 61-68.

Yaghoubi H 2018. Principles of Entrepreneurship, First Edition. Tehran: *Brandy Poyesh Publications*. [In Persian].

and Behavioral Sciences, Vol. 187, No. 1, Pp. 178-183.

Van Ness R K, Seifert C F 2016. A theoretical analysis of the role of characteristics in entrepreneurial propensity. *Strategic Entrepreneurship Journal*, Vol. 10, No. 1, Pp. 89-96.

Venesaar U, Kolbre E, Piliste T 2014. Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Initiatives in Estonia. *Tallin University Publications*, Vol. 66, No. 1, Pp. 248-269.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال یازدهم، ویژه‌نامه ۹۹

طراحی و اعتبارسنجی الگوی درس کارآفرینی برای دوره‌ی کارشناسی آموزش ابتدایی مبتنی بر ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینان آموزشی

ندا کمالی: دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
مریم سیف نراقی*: عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
عزت‌الله نادری: عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده: هدف از انجام این تحقیق، طراحی الگوی درس کارآفرینی در دوره‌ی کارشناسی آموزش ابتدایی مبتنی بر ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینان آموزشی و ارزشیابی آن از منظر متخصصان ذی‌ربط بود. این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ ابزار از نوع ارزشیابی و روش انجام آن زمینه‌ای بود. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه متخصصان برنامه‌ریزی درسی و متخصصان کارآفرینی شاغل در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۱۸۲ نفر انتخاب شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته است که بر اساس الگوی برنامه درسی کارآفرینی طراحی و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی (خی دو) استفاده شد. برای طراحی الگوی برنامه درسی کارآفرینی ابتدا مولفه‌های کارآفرینی شامل سه مولفه دانش، نگرش و مهارت استخراج و عناصر برنامه درسی شامل اهداف، محتوا، روش تدریس و روش ارزشیابی، بر اساس هر مولفه تنظیم گشت. نتایج کلی تحقیق نشان داد تمامی عناصر برنامه درسی کارآفرینی یعنی هدف، محتوی، روش تدریس و روش ارزشیابی از دیدگاه متخصصان برنامه درسی و کارآفرینی مورد تایید است و بین نظریه‌های این گروه تفاوت معناداری وجود نداشت. در نتیجه برای ایجاد رشد اقتصادی و نوآوری در مشاغل مختلف، افزایش شهروندان شاد و توانا در حل مسائل و موضوعات درازمدت، داشتن سلامت فکری و روحی، درک فرصت‌ها و خلاءها، ارائه «درس کارآفرینی» با توجه به ویژگی‌های ذهنی-روانی کارآفرینان آموزشی به عنوان یک واحد اجباری در رشته آموزش ابتدایی ضروری است.

واژگان کلیدی: برنامه درسی، طراحی الگو، ویژگی‌های ذهنی-روانی، کارآفرینان آموزشی، رشته آموزش ابتدایی.

***نویسنده‌ی مسؤول:** عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: m.seifnaraghi@yahoo.com

www.SID.ir